

تعارض منافع در علوم پزشکی و مدیریت آن

مجری: دکتر علی جعفریان

گروه: فلسفه، اخلاق پزشکی و علوم زیستی

سال شروع: ۱۳۹۲

سال پایان: ۱۳۹۵

چکیده

مقدمه

امروزه با رشد خیره‌کننده علوم پزشکی و ظهور گرایش‌های تخصصی و فوق تخصصی؛ همچنین تعاملات وسیع، مهم و به لحاظ اقتصادی سنگین با عرصه‌های مختلف صنعت تعاملات پیچیده و گسترده‌ای در درون حرفه مندان و نیز میان حرفه مندان و ذی‌نفعان بیرونی از جمله صنایع دارویی و تجهیزات پزشکی شکل گرفته است. تعاملات درون حرفه‌ای و بین حرفه‌ای که برای پزشکان منفعت مالی به همراه داشته باشد آن‌ها را در موقعیت تعارض منافع قرار می‌دهد. این موقعیت اگر به درستی مدیریت نشود می‌تواند هدف حرفه پزشکی را مخدوش ساخته و به تبع آن اعتبار حرفه مندان علوم پزشکی را به مخاطره بیندازد. نظر به اهمیت موضوع تعارض منافع در علوم پزشکی و مدیریت آن در این نوشتار مورد بررسی قرار گرفت.

روش‌شناسی

ابتدا مطالعه نظری درباره تعارض منافع و نحوه برخورد با آن در کشورهای دنیا به عمل آمد. سپس موضوع تعارض منافع در متون سنتی و منابع مذهبی بررسی شد و با برگزاری جلسات راهکارهای مدیریت تعارض منافع ارائه گردید. با اجماع نظرات گزارش نهایی طرح تدوین و ارائه شد.

یافته‌ها

تعارض منافع وضعیتی است که در آن هدف اولیه حرفه که کمک به بیمار است در خطر مخدوش شدن توسط هدف ثانویه که منافع خود فرد است قرار بگیرد. هرچند این وضعیت اختصاصی به حرفه پزشکی ندارد اما در این مقاله بحث معطوف به تعارضات منافع در طب خواهد بود. این وضعیت در ذات خود غیراخلاقی نیست چراکه در بسیاری از موارد برای پزشک اجتناب‌ناپذیر است اما تعیین ضوابطی برای جلوگیری و به حداقل رساندن عوارض و آسیب‌هایی احتمالی این موقعیت ضروری است. صنعت و تجارت با پزشکی متفاوت است و تعارض منافع به این معنی در آنجا موضوعیت ندارد. در تجارت و بیع مبنا کسب منفعت است و این موضوع نکوهیده نیست، ولی در پزشکی سلامت بیمار بر منافع پزشک اولویت دارد؛ و این به علت قداست و ارزشی است که برای سلامت و حیات انسان قائل هستیم. به همین دلیل ورود به حرفه پزشکی الزامات خاصی دارد. دستمزد پزشکی غیر از اجرت‌های دیگر است گرچه در جنبه شکلی مشابه سایر خدمات ماهیت اجاره و عقود دارد و حق معالجه مزدی به ازای یک عمل است ولی سطح این قرارداد متفاوت است. لذا یک سری مؤلفه‌ها مانند احتمال خطر و تأثیر منفعت ثانویه بر منافع بیمار را باید اینجا در نظر گرفت.

این نوشتار مروری است بر جنبه‌های فقهی موضوع تعارض منافع در عرصه پزشکی که در آن سوابق مشابه در منابع و مبانی فقهی مورد بررسی قرار گرفته و در خصوص سطوح مختلف تعارض منافع موضع فقه تبیین

می‌شود. در فصول این گزارش به‌طور خاص به موضوع تعارض منافع در ارائه خدمات سلامت، آموزش پزشکی و پژوهش پزشکی پرداخته شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

این نوشتار نقطه شروعی برای پرداختن علمی و کارشناسی به مقوله تعارض منافع است که از پرچالش‌ترین مقولات اخلاقی در نظام سلامت است. امید است که مورد توجه علاقه‌مندان و ناقدان قرار گرفته و به‌عنوان متنی آموزشی مورد استفاده قرار گیرد. چراکه مهم‌ترین اصل در برخورد با موضوع تعارض منافع آموزش افراد در این حوزه است. هرگونه تلاش برای ارتقاء مبانی تعهد و رفتار حرفه‌ای در گروه پزشکی بدون تردید باعث ارتقاء جایگاه حرفه‌مندان در نزد مردم و افزایش اعتماد آنان خواهد بود و امید است که مورد رضایت خداوند نیز قرار گیرد.

کلیدواژه: تعارض منافع، علوم پزشکی، مبانی فقهی، تعهد حرفه‌ای، بیمار.